

Tänavu on tõesti punase kuke aasta

Maastikupõlengud möllavad seni Pürenee poolsaarel, Ameerikas, Aasias.

Ain Kallis

Metsatulekahju Valgamaal.

Kui olin kirja pannud lause “2017. aasta oli kogu maailmas põlenguterohke”, jäin mõtlema: huvitav, mis eluka järgi on see ajavahemik või aeg idamaa kalendri järgi. Ja oh imet – ongi punase tulikuke aasta! Hakka või astroloogiausklikuks. (Ja kui veel meenutada, et 2008. aastal, vaese kirikuroti aastal, oli majanduses kriisiaeg...)

Eesti vanasõna ütleb: “Kui punane kukk laulab katusel, on kõik lõppenud!” Väiksena mõtlesin: mis küll sest värvilisest kukest karta, ikka ilusam tavalisest valgest leghorni kanast. Siis aga juhtusin lugema uudist, et punane kukk tappis üle kolmekümne kana. (Edasi tuli juttu hooletust kulupõletamisest.)

Igal kevadel kerkivad taeva poole mustad suitsusambad – inimestes ärkab paari tuhande aastane instinkt tegelda alepõllundusega. (Muide, kui poodnik ütleb, et teeb teile alet, on see hoopis meeldivam asi. Võib ju ka valesti mõista, nii nagu raadioreklaami: “Meie ökoapteek annab haigustele hagu!”)

Kulutulekuu aprill

Tavaliselt võivad pritsimehed kulutulekuuks kutsuda aprilli, lumevaestel aastatel aga on neil käed tööd täis juba kevadtalvel.

2017. aasta esimesel poolel registreeriti meil metsatulekahjusid üheksa, maastikupõlenguid (kulu-, põllu-, luha- ja muid põlemisi) aga 1205. Edasi algas vihmane periood.

Mitmel aastal on lugu põlengutega palju hullem. Näiteks 2002. aasta kevadel loendati Eestis kahe kuuga üle 4200 kulutule, lisaks 30 metsapõlengut, maikuus põles Pääsküla raba 150 hektaril, mähkides isegi pealinna suitsu sisse.

Maailma mastaapides me paljus silma ei paista. Eriti “ale”-põlengutega. Ekvatoriaalaladel puhastatakse aga tulega tuhandeid hektareid, et saada istandikeks maad. Viimati, 2015, kui El Niño aastal valitses Indoneesias põud, süüdati laialdased metsamassiivid Sumatra ja Kalimantani saartel. Suits mattis ka naaberriigid. Indoneesias endas sai kopsukahjustusi ligi 140 000 elanikku.

Viimase kahe sajandi kõige ohvriterohkem metsatulekahju leidis aset USAs Wisconsini osariigis – 8. oktoobril 1871 hukkus Peshtigos 1182 inimest, kannatada sai peale metsa ka 16 linna. Paljud elanikud pääsesid vaid tänu jõele, kus sai varjuda tulemüüri eest, mis “liikus põuasel pinnasel tornaado kiirusega”.

Eesti viimaste aastakümnete kõige hullem näikse olevat 1933. aasta, mil 578 tulekahjus põles 4733 ha metsa.

Hiina suurimaks tulekahjuks peetakse nn suure musta draakoni põlengut 1987. aastal, kui hävis 1,3 miljonit hektarit metsa Amuuri jõe lähistel ning tuli ja ving nõudsid 221 inimest. Naabermaal Mongoolias kõrbes 1996. aastal tules 2,3 miljonit ha metsa, karjamaad 7,8 miljonit ha, hukkus 25 inimest ning 7000 karilooma.

Rohelisel mandril on aga punane kukk niivõrd tavaline nähtus, et suur osa sealseid puuliike ei hakka enne kasvamagi, kui pole tulest kõrvetada saanud. Ega see asjaolu muuda elanike suhtumist maastikupõlenguisse – pea igal aastal kustutavad sealsed tuletõrjujad sadu põõsasmetsa põlenguid.

Kes süütab tule?

2001. aastal piiras olümpialinna Sydneyt kolmest küljest tulerõngas, mille ulatus oli 1300 kilomeetrit. Suurimat kahju sai aga riik 1983. aasta tuhkapäeval (!), kui mandri kaguosas hukkus tules 71 inimest ning 300 000 karilooma. Kõige rohkem oodatakse sealmail põua- (ja tule)perioodil vihma. Austraallaste väitel võrduvat 10 mm vihma viiesaja pritsimehega.

Võrdluseks: Eesti viimaste aastakümnete kõige hullem näikse olevat 1933. aasta, mil 578 tulekahjus põles 4733 ha metsa.

Kui Eestis on metsatulekahjude tekke põhjuseks süütamine umbes üheksal protsendil juhtudest, enamasti aga hooletus tulega ümberkäimisel, siis Austraalias tundub kurikaelu rohkem leiduvat: 2001. aastal näiteks oli seal tahtlikke süütamisi kaugelt üle 6000. Tikumeestega ollakse hädas ka USAs, Hispaanias, Kreekas ja Iisraelis.

Põhjuseks on psühhiaatrite hinnangul vandalism, kättemaks või põnevuse otsimine, mõnikord aga kogevad süütajad kuriteokohas tehtust isegi seksuaalset rahuldust! Kõige karmimad karistused ootavad süütajaid Iisraelis – seal võrdsustatakse tegu terrorismiaktiga.

Mitmel aastal on tulekahjude suits kaugetest maadest jõudnud Eestisse. 2010. aasta 7. augustil nurjas toss Venemaalt kuumarekordi püstitamise – puudu jäi vaid 0,2 kraadi. Äsja, 17. oktoobril kandis jugavool meile orkaani Ophelia poolt atmosfääri paisatud Sahara kõrбетолму ning Portugali metsapõlengute suitsu ja tahma, tekitades keskpäeval kummalise hämaruse.